

Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Педагогічний факультет

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (СИЛАБУС)

**«НАУКОВА ШКОЛА І ПЕРСОНІФІКОВАНИЙ ДОСВІД У СВІТОВОМУ ОСВІТНЬОМУ
ВИМІРІ»**

V-й семестр, 2024-2025 н.р.

Галузь знань

01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність

015 Професійна освіта

**Освітньо-науковий
ступінь**

доктор філософії

**Назва кафедри
та викладач /
викладачі**

Кафедра педагогіки

Викладач: Дем'яненко Н.М. - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки педагогічного факультету
Інформація про викладача на сайті факультету: <https://pf.edu.edu.ua/fakultet/struktura/kafedry/kafedra-pedahohiky-pf-npu/pro-kafedru-ped>

Лінк у Google Scholar: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=ZTFYVsoAAAAJ&hl=uk>

E-mail: n.m.demianenko@npu.edu.ua

**I. Основна
мета/цілі навчання**

Метою є обґрунтування значення наукової школи у розвитку науково-педагогічного знання, вивчення зразків персоніфікованого наукового внеску в педагогічну теорію і практику, розвиток умінь і компетентностей упровадження результатів авторських досліджень в освітньо-науковий процес закладу вищої освіти. Основні завдання: формування у PhD-студентів понять: «наукова школа», «науково-педагогічна школа», «авторська школа», «науковий персоніфікований досвід»; обґрунтування наукової школи як освітньо-наукового феномену, розкриття принципів і напрямів її функціонування, значення в оновленні змісту освітньо-наукового процесу закладу вищої освіти; з'ясування основних ознак, критеріїв діяльності наукової школи у світовому освітньо-науковому просторі;

виявлення основних функцій наукової школи та специфіки науково-педагогічної школи; визначення провідних характеристик лідера (керівника) та членів (учнів) наукової школи, формування і розвитку рівнів їх науково-професійних відносин; ознайомлення з досвідом сучасних науково-педагогічних шкіл, напрямами та перспективами їхньої діяльності; формування вмінь і компетентностей упровадження результатів авторських досліджень в освітньо-науковий процес закладу вищої освіти.

II. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі

Навчальна дисципліна вибіркова

III. Обсяг навчальної дисципліни

Кількість кредитів	3 кредити
Загальна кількість годин	90
Лекційні заняття	20
Семінарські/практичні заняття	20
Самостійна робота	50

IV. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Феномен «наукова школа» у відкритому освітньо-науковому просторі.

Тема 1.1. Проблема «наукової школи» в історії науки та педагогічній теорії. Поняття «персоніфікований науково-педагогічний досвід».

Проблема наукової школи в історії й теорії педагогічної науки (А.М. Бойко, О.А. Гнізділова, Н.М. Дем'яненко, Д.Д. Зербіно). Персоніфікований педагогічний досвід (Г.С.Сковорода, М.О.Максимович, М.І.Пирогов, С.С.Гогоцький, К.Д.Ушинський, М.В.Остроградський, П.Д.Юркевич, І.О.Сікорський, В.І.Вернадський, Г.Г.Ващенко, Г.С.Костюк, С.Х.Чавдаров та ін.). Поняття «наукова школа». Ідентифікація наукової школи. Наукові школи як неформальна структура науки і педагогічний феномен.

Керівник школи як її системоформувальна ланка. Члени наукової школи. Багаторівневність складу наукової школи.

Тема 1.2. Принципи і напрями діяльності наукової школи, її значення у освітньо-науковому просторі закладу вищої освіти.

Наукові підходи (діяльнісний, системний, відносницький, компетентнісний), *принципи* (особистісна орієнтація, креативність, зв'язок із життям, елективність, науковість, культуровідповідність) і напрями (розвиток самостійності, індивідуальної самобутності, творчого потенціалу, ініціативності, наукового світогляду та ін.) підготовки кадрів вищої кваліфікації у науковій школі.

Значення наукової школи у освітньо-науковому просторі закладу вищої освіти. Керівництво дисертаційними

дослідженнями. Розроблення і виконання колективних та індивідуальних наукових тем, проєктів, програм. Особистісно орієнтована науково-педагогічна підготовка. Дослідницький компонент.

Модуль 2. Організація і зміст діяльності наукової школи.

Тема 2.1. Ознаки, функції, критерії діяльності наукової школи.

Головні ознаки наукової школи; широта проблемно-тематичного, географічного, хронологічного діапазонів функціонування; збереження традицій і цінностей на всіх етапах становлення та розвитку наукової школи, забезпечення спадкоємності в напрямках наукових досліджень, стилю наукової роботи; розвиток атмосфери творчості, новаторства, відкритості до наукових дискусій; об'єднання певного кола талановитих учених, постійне поповнення обдарованими вихованцями - послідовниками лідера, здатними до самостійного пошуку; комунікаційні зв'язки між учителем та учнями, членами школи; активна педагогічна діяльність; офіційне визнання важливості досліджень наукової школи. Функції наукової школи (виробництво наукових знань - дослідження і навчання; поширення наукових знань – комунікація; підготовка обдарованих учнів - відтворення). Критерії діяльності наукової школи: 1) кількість і якість наукових публікацій керівника і членів школи; 2) вагомість фундаментальних досліджень, оригінальність наукових пошуків у дисертаціях; 3) результативність наукових тем і проєктів, одержання об'єктивно нових знань; 4) участь у міжнародних проєктах, отримання грантів тощо; 5) індекс цитувань праць наукового керівника і членів наукової школи.

Тема 2.2. Специфіка та класифікація науково-педагогічних шкіл.

Специфічні характеристики науково-педагогічної школи: науковий і освітній характер, багаторівневність за складом членів; партнерські (суб'єкт-суб'єктні) відносини співтворчості між членами науково-педагогічної школи; постійна чи змінна практична експериментальна база; специфіка завдань; наукове і організаційне об'єднання членів науково-педагогічної школи; об'єднання двох основних типів наукових шкіл – за науковим напрямом і науковою групою.

Класифікація науково-педагогічних шкіл (за типом наукової діяльності; досліджуваної наукової ідеї; функціональним призначенням знань; формами організації діяльності членів школи; рівнем локалізації).

Модуль 3. Особистість керівника і членів наукової школи. Досвід та перспективи сучасних науково-педагогічних шкіл в Україні.

Тема 3.1. Лідер наукової школи. Міжособистісна взаємодія у межах наукової школи.

Лідер наукової школи. Зв'язок проблематики наукових досліджень учнів з тематикою вчителя - лідера школи. Напрями наукової, професійно-педагогічної діяльності керівника школи. Якості керівника наукової школи: наукові, організаторські, моральні, комунікативні. Міжособистісна взаємодія у межах наукової школи – «лідер-учні», «учень-учень». Рівні освітньо-наукової комунікації: співпідпорядкування, співробітництво, співтворчість. Форми наукової взаємодії (проблемні семінари, наукові зустрічі, дебати тощо).

Тема 3.2. Науково-педагогічні школи в Україні: досвід та перспективи в умовах світової освітньої

інтеграції.

Досвід науково-педагогічних шкіл в Україні. Управління науковою школою як динамічний людинотворчий процес. Засвоєння діяльності наукового керівника в процесі імітації його дій на емоційному й когнітивному рівнях. Набуття самостійності, збереження традицій школи, забезпечення розвитку і трансляції досягнень наукової школи. Фактори успіху в діяльності й керівництві науковою школою: науковий авторитет лідера; громадське визнання не лише наукових, а й моральних характеристик особистості керівника; рівень наукових досягнень; кількість і якість публікацій, індекс цитування, морально-психологічний клімат у науковому об'єднанні. Адаптування й примноження здобутків школи на нових рівнях розвитку. Перспективи в умовах інтегрування до світового освітнього простору.

V. Результати навчання

ПРН5. Знаходити, обробляти та аналізувати Інформацію щодо проблем професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти, а також підготовки відповідних педагогічних кадрів для неї з різних джерел на основі сучасних технологій її пошуку.

ПРН6. Інтегрувати передові концептуальні та методологічні підходи з науково-дидактичних, виховних, адаптивних та інших основ професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти, а також – підготовки відповідних педагогічних кадрів для неї.

ПРН7. Розробляти інноваційні методи і практики викладання конкретних навчальних дисциплін, посібники, підручники у сфері професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти, а також – підготовки відповідних педагогічних кадрів для неї на основі системного наукового світогляду з використанням інноваційних педагогічних технологій.

ПРН8. Організовувати та здійснювати освітній процес у закладах професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти на сучасних наукових засадах та прогнозувати результати впливу власного дослідження на покращення його якості.

VI. Порядок та критерії оцінювання

Форми і методи поточного контролю

<i>Поточний контроль</i>	оцінювання на семінарських заняттях (групових тьюторіалах), виконання індивідуальних завдань, індивідуальних тьюторіалів, тестування
<i>Підсумковий контроль</i>	<i>Залік у V семестрі</i>

Навчальна дисципліна «Наукова школа і персоніфікований досвід у світовому освітньому вимірі» оцінюється за модульно-рейтинговою системою.

Методи усного контролю: індивідуальне опитування (індивідуальний тьюторіал), фронтальне опитування (груповий тьюторіал); *методи письмового контролю:* поточне письмове тестування; *методи комп'ютерного контролю:* комп'ютерне тестування; *методи самоконтролю:* уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Форма підсумкового контролю успішності навчання – *залік*. Залік виставляється на основі поточної успішності й оцінюється максимально у 100 балів.

Критерії оцінювання

Під час усних відповідей:

- повнота розкриття питання;
- логіка викладення, культура мовлення;
- впевненість, емоційність та аргументованість;
-

використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, фахової періодики, інших періодичних видань тощо); • аналітичний виклад, вміння систематизувати, порівнювати інформацію, робити висновки, узагальнення.

Під час виконання письмових завдань:

• повнота розкриття питання; • цілісність, системність, логіка викладу, вміння формулювати висновки; • акуратність оформлення письмової роботи; • підготовка і оформлення матеріалу за допомогою комп'ютерної техніки (комп'ютерних технологій).

Рівень відповідності критеріям:

«Творчий рівень» (90-100 балів). Знання здобувача вищої освіти є ґрунтовними і системними; він володіє вміннями їх практичного творчого застосування, його навчальна діяльність має дослідницький характер, характеризується здатністю самостійно оцінювати професійно орієнтовані ситуації, виявляти і відстоювати особисту позицію.

«Високий рівень» (80-89 балів). Здобувач виконав програму навчальної дисципліни «Наукова школа і персоніфікований досвід у світовому освітньому вимірі» у повному обсязі, володіє навчальним матеріалом у межах програми, виконав завдання з кожного модуля, проте у відповідях припускається певних неточностей.

«Достатній рівень» (70-79 балів). Здобувач виконав програму в повному обсязі, але не досить упевнено володіє навчальним матеріалом, здатний його аналізувати, але сформульовані ним висновки потребують більшої ґрунтовності.

«Задовільний рівень» (65 – 69 балів). Здобувач загалом виконав програму, але більшість тем засвоїв поверхово, допускається помилок (неточностей) у відповідях на питання, водночас має потенційні можливості (резерви) для їх засвоєння під керівництвом викладача.

«Низький рівень» (60-64 балів). Здобувач засвоїв теми з навчальної дисципліни загалом поверхово, володіє навчальним матеріалом фрагментарно, на елементарному рівні, не може самостійно викласти зміст більшості питань курсу, допускає помилки (неточності) у відповідях на питання, однак має потенційні можливості (резерви) для їх засвоєння під керівництвом викладача.

«Незадовільний рівень»:

«Незадовільно»: (0-59 балів) - виставляється здобувачу освіти, який при відповіді на питання з навчальної дисципліни «Наукова школа і персоніфікований досвід у світовому освітньому вимірі» допустив серйозні помилки, не продемонстрував знань з навчально-програмного матеріалу. Відповідь здобувача вищої освіти у відтворенні навчального матеріалу фрагментарна, зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення; оцінювання у 35-59 балів передбачає можливість повторного складання. Здобувач частково виконав програму, не засвоїв більшості тем програми курсу, володіє елементарними знаннями з навчальної дисципліни, не вміє логічно, послідовно, ґрамотно висловлювати думку; виставлення 0-34 балів означає обов'язковість повторного вивчення навчальної дисципліни, коли здобувач не виконав більшості завдань програми, не володіє навчальним матеріалом.

VII. Політика курсу

Дні й години для консультацій: консультації проводяться за графіком кафедри: щоп'ятниці після завершення основних (лекційних, семінарських) занять. Про потребу в консультації здобувач повідомляє заздалегідь.

Обсяги, терміни і порядок відпрацювань: відпрацювати пропуски здобувач може в години консультацій.

Особливості оцінювання. Максимальні бали за виконання робіт здобувачами:

1) семінарське заняття (*виступ, усне/письмове повідомлення*) – 20 (10+10) балів;

2) індивідуальний тьюторіал – 60 балів (завдання репродуктивного характеру – 10 балів, проблемно-пошукове завдання – 20 балів, аналітико-тематична характеристика публікацій у фаховій періодиці – 10 балів, тестовий пакет – 20 балів);

3) комплексна контрольна робота – 20 балів.

VIII. Основні інформаційні ресурси

Гнізділова О.А. Наукові школи вищих педагогічних навчальних закладів Східної України ХХ століття: теорія, досвід, перспективи: монографія. Полтава: ПНПУ, 2011. 387 с.

Зербіно Д.Д. Наукова школа: лідери і учні. Львів: Євросвіт, 2011. 208 с.

Гончаренко С.У. Наукові школи в педагогіці. *Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл: проблеми, досвід, перспективи:* зб. наук. пр. / за ред. В. Кременя і Т. Левовицького. Житомир: ЖДУ ім. Івана Франка, 2012. С. 27-43.

Дем'яненко Н.М. До обґрунтування феномену «наукова школа». *Історико-педагогічні студії: наук. часопис / НПУ імені М.П.Драгоманова.* 2008. Вип. 2. С. 176-179.

Дем'яненко Н.М. Сутність і зміст феномену «наукова школа». *Літопис сучасної науки й освіти України: Наукові школи, авторські системи і концепції /* Ред. колегія В.Г. Кремень, В.І. Луговий, О.М. Топузов [та ін.]. Київ: Альфа-Віта, 2018. С. 12-13.

Обговорено та затверджено на засіданні кафедри педагогіки протокол № 1 від 25 серпня 2024 р.